

ดวงตาสีฟ้าสุดฟ้า: คนผิวดำกับการแสวงหาตัวตนที่หล่นหาย

Bluest Eyes: Black People and a Quest for the Lost Identity

อัษฎาวุธ ไชยวรรณ^{1*}
Audsadawut Chaiyawan^{1*}

¹ นิสิตปริญญาโท, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹ Master of Arts Student, Faculty of Humanities and Social Science, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: famefame2539fame@gmail.com

(Received: February 17, 2021; Revised: July 19, 2021; Accepted: August 11, 2021)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวละครในนวนิยาย เรื่อง ดวงตาสีฟ้าสุดฟ้าของโทนี มอร์ริสัน ประเด็นการถูกทำให้เป็นชายขอบ การแสวงหาตัวตน และการสร้างความหมาย ศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร โดยใช้แนวคิดคนชายขอบ นำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการปลูกฝังความเชื่อการแบ่งแยกชนชั้นด้วยสีผิว ด้วยการยกระดับคุณค่าคนผิวขาวเป็นสิ่งงดงาม แต่กดทับคนผิวดำให้กลายเป็นความอัปลักขณ์ ส่วนพื้นที่กับการแสดงตัวตนของคนผิวดำทั้งด้านพื้นที่ทางสังคมที่เป็นช่องว่างระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นเรื่องการเหยียดสีผิว และพื้นที่ทางจิตวิญญาณเพื่อเชื่อมโยงรากเหง้าของชาวแอฟริกัน ถือเป็นการสร้างความหมายเพื่อกำหนดคุณค่าความเป็นมนุษย์ ผู้แต่งสร้างตัวละครพีโคลา บริดลีย์ เป็นภาพแทนของคนผิวดำที่สยบยอมต่ออำนาจวาทกรรมคนผิวขาวและการให้ความหมายแก่ตัวละครคนผิวขาวที่ดูบริสุทธิ์ และการสื่อสารของคนผิวดำกับสังคมโลก แสดงให้เห็นว่าสังคมของคนผิวดำไม่ได้ยอมรับชุดความคิดเหล่านั้นทั้งหมด แต่พยายามแสวงหาตัวตนที่ผ่านการรวมกลุ่ม และการปรับตัวเพื่อต่อรองอำนาจของคนผิวดำให้เพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: คนผิวดำ การแสวงหาตัวตน คนชายขอบ

Abstract

This article aimed to study characters in Toni Morrison's novel "Bluest Eyes" on the aspects of being treated as a marginal person, a quest for identity, and constructing meaning. The documentary research method was employed based on the concept of marginal people and presented via a descriptive analysis method. The study results reflected the cultivated belief in skin color discrimination in enhancing the value of white people as the stereotyped beauty while degrading black people as ugliness. As for spaces and constructing identity of black people, it was viewed in terms of social space which was a gap between white and black people; geographical space was skin color discrimination, and spiritual space was related to the roots of African-Americans. These were the criteria, which were established to evaluate the value of human beings. Peola Breedlove, created by the author, was a stereotyped African-American who accepted the power of the white's discourse and defined white characters as being clean or virgin. On the aspect of communication between black people and the world's society, it was reflected that not all of the black people accepted this stereotyped concept but tried to quest for their identity by grouping and adapting themselves to increase their bargaining power.

Keywords: Black People, Quest for Identity, Marginal People

บทนำ

ยุคหลังสมัยใหม่กลายเป็นการสร้างพื้นที่ในการแสดงออกทางความคิดของกลุ่มคนชายขอบ ประวัติศาสตร์กระแสแรง เนื่องจากเป็นช่วงที่ให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องเล่ากระแสหลักซึ่งผู้คนเคยให้ความหมายว่า เป็นสากลและมีความชอบธรรมมากกว่า เช่น วิทยาศาสตร์ ศาสนาคริสต์ที่เคยครอบงำความคิด วิธีคิด และการมองโลกของคนในสังคม ณ ช่วงเวลาหนึ่ง ตามที่ ฌ็อง ฟร็องซัวส์ เลียวยาตร์ด (Jean Francois Lyotard) กล่าวถึงสถานภาพของความรู่ว่า ควรให้ความสำคัญกับกระแสแรงมากขึ้น ไม่ว่าเรื่องเล่าของคนชายขอบ เพศที่สาม หรือชนกลุ่มน้อย เรื่องเล่ากระแสหลักถูกแทนที่ด้วยเรื่องเล่ากระแสแรง เนื่องจากสังคมยอมรับความแตกต่างและให้ค่าความชอบธรรมกับความแตกต่างมากขึ้น ซึ่งธนากร เพชรสินจร [1] กล่าวถึง “คนชายขอบ” (Marginal People) ว่าเกิดจากการที่บุคคลนั้นเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคม แล้วถูกสังคมกำหนดว่าเป็นปริมาณพลส่วนเกินจากการรับรู้ของคนกระแสหลัก หรือในอีกความหมายหนึ่ง คือ ความเป็นอื่นที่ถูกให้ความหมายโดยสังคมกระแสหลัก อันเป็นผลสืบเนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ เพศสถานะ เพศวิถี และชนชั้น

เมื่อสังคมเปิดกว้างมากขึ้น โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับกระแสแรง ดังนั้น การเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมจึงมีตามมา เนื่องจากเป็นวิธีการที่ผู้ถูกกดขี่สามารถทำได้ ซึ่งกรณีที่เกิดขึ้นได้ชัด คือ ในสหรัฐอเมริกา ยุคทศวรรษ 1960s มีขบวนการ The Black Power เน้นถึงปัญหาการเหยียดสีผิวในหมู่คนผิวดำด้วยตนเอง เพื่อต้องการเปลี่ยนภาพลักษณ์ของคนดำที่ถูกมองว่า อับลัทธิ ป่าเถื่อนและน่ารังเกียจกับกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง The Black Arts Movement (BAM) โดยมุ่งใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการปลดแอกคนดำจากอำนาจของคนขาวทั้งทางกายภาพ และทางความคิด ซึ่งในทางวรรณกรรมก็เช่นเดียวกันมีการออกมาเรียกร้องความเป็นมนุษย์ให้กับคนผิวดำ เพื่อคืนความเท่าเทียมให้กับคนกลุ่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทนี มอร์ริสัน (Toni Morrison) นักเขียนรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรม ประจำปี ค.ศ. 1993 นักเขียนหญิงผิวดำผู้เป็นหัวหอกสำคัญอีกคนหนึ่งของขบวนการต่อสู้เพื่อคนผิวดำและคนผิวสีในสหรัฐอเมริกา

นวนิยาย เรื่อง ดวงตาสีฟ้าสุดฟ้า เป็นวรรณกรรมเล่มแรกของเธอและถือเป็นเล่มสำคัญที่กล่าวถึงปัญหาการเหยียดสีผิวที่มีความซับซ้อนสะท้อนผ่านสายตาคนในอย่างโทนี มอร์ริสัน เนื่องจากโครงสร้างทางอำนาจกดทับคนผิวดำอย่างยาวนาน วรรณกรรมเล่มนี้จึงกลายเป็นบทบันทึกความเป็นอยู่ของสังคมคนผิวดำอย่างละเอียดถึงรากเหง้าความเป็นแอฟริกัน ทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความเป็นมนุษย์มากขึ้น อีกนัยหนึ่งถือเป็นการ “ไถ่โทษ” สังคมคนผิวดำที่เธอเคยใช้ชีวิตวัยเด็กในรัฐโอไฮโอ ตามที่ธริตา อินทนาม [2] กล่าวว่า การที่มอร์ริสันลุกขึ้นมาเขียนวรรณกรรมชิ้นนี้เป็นชิ้นแรกก็คงจะเป็นการ “ไถ่โทษ” ให้แก่เพื่อนของเธอคนนั้น ตัวเธอเอง และเด็กคนอื่น ๆ อาจจะมีชะตากรรมเหมือนพีโคลา คลอดิเย ฟริดา โรสแมรี มอร์ริสันและจูเนียร์ เรื่องราวในดวงตาสีฟ้าสุดฟ้าร่วมก่อร่างสร้าง “โลกสีดำ” ให้มีที่ทางเพิ่มขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีงานวิจัยเริ่มตั้งแต่ของวงจันทร์ พูลเพิ่ม [3] เรื่อง การศึกษาภาพลักษณ์ของผู้หญิงผิวดำในนวนิยายของโทนี มอร์ริสัน ปริศนา แห่ล่งศรี [4] เรื่อง ความแปลกแยกของคนผิวดำในนวนิยายของโทนี มอร์ริสัน ตามด้วยมนฤดี เย็นบุตร [5] เรื่อง ทาสสตรีผิวดำในนวนิยายอเมริกัน ส่วนเยาวลักษณ์ ธันธนาพรชัย [6] เรื่อง วิเคราะห์สถานภาพของผู้หญิงผิวดำผ่านชีวิตจริงและวรรณกรรม ธริตา อินทนาม [7] บทความเรื่อง พื้นที่กับการสร้างอัตลักษณ์ของชาวแอฟริกันอเมริกันในนวนิยาย เรื่อง ซอง ออฟ โซโลมอนของโทนี มอร์ริสัน ขณะทีชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช [8] ศึกษาเรื่อง สัญนิยมมหัสจรรย์ในงานของกาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ, โทนี มอร์ริสัน และวรรณกรรมไทย โดยเฉพาะบทที่ 4 ว่าด้วยโทนี มอร์ริสัน สัญนิยมมหัสจรรย์

กับอัตลักษณ์แอฟริกันอเมริกัน ถือเป็นการสรุปสาระสำคัญของปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโทนี มอร์ริสัน โดยตรงตั้งแต่ชีวิตประวัติ ความเป็นอยู่ การศึกษา จุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งผลต่อระบบความคิดของ นักเขียนอเมริกัน เนื่องจากเนื้อหาที่เน้นถึงโลกของผู้หญิงผิวดำยังมีจำนวนน้อย จนถึงการวิเคราะห์บางส่วนของวรรณกรรม ทั้งหมดของเธอในเชิงพัฒนาการตามเนื้อหาที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้และการตกลึกทางความคิดของโทนี มอร์ริสัน ในงานชิ้นนี้เน้นการกล่าวถึงนวนิยายเรื่องปีเลฟต์เป็นหลัก เนื่องจากต้องการนำเสนอการเปลี่ยนผ่านไปสู่แนวการเขียนสำนึยมมหัศจรรย์ที่เปิดพื้นที่ในการตีความที่มีฉากหลังสืบเนื่องจากระเบิดการฆ่าทารกกหรือทารกฆาต เพื่อไม่ให้ลูกที่เกิดมาต้องเผชิญกับการเป็นทาส ถือเป็นประวัติศาสตร์ที่ลืมไม่ได้ จำไม่ลง ถึงแม้จะมีการกล่าวถึงนวนิยายดวงตาสีฟ้าสุดท้ายอยู่บ้าง เป็นการพยายามทำความเข้าใจถึงปัญหาการเหยียดสีผิวที่ไม่ใช่แค่การถูกวางกรรมมาตรฐานความงามของคนผิวขาวครอบงำ หรือการถูกเหยียดหยามตัวเองเท่านั้น แต่สามารถเชื่อมโยงถึงปัญหาอัตลักษณ์และการนิยามตนเองด้วย และสุดท้ายบทความของ ฮาริตา อินทนาม [2] เรื่อง “ฟีโคลา และ “โลกเขาขาว” ในท้ายบทของนวนิยายเล่มนี้

ผู้ศึกษาพบว่า การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับตัวตนของคนผิวดำนั้นโดยภาพรวมมีประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา ภาพลักษณ์ ความขัดแย้งและสถานภาพของผู้หญิงผิวดำในงานโทนี มอร์ริสัน เป็นหลัก แต่ยังไม่ค่อยมีกล่าวถึงการแสดงตัวตนของคนผิวดำในพื้นที่ต่าง ๆ ว่า มีลักษณะอย่างไรบ้าง ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจนวนิยาย เรื่อง ดวงตาสีฟ้าสุดท้าย เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการแสวงหาตัวตนของคนผิวดำที่พวกเขาเคยถูกทำให้เป็นชายขอบด้วยกระบวนการการรวมกลุ่ม การปรับตัวและการใช้พื้นที่เพื่อการแสดงตัวตนของคนผิวดำ จึงเป็นการเสนอมุมมองที่กว้างขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากที่ผ่านมาการศึกษาเน้นถึงสาเหตุของความแปลกแยกของคนผิวดำและอคติทางสีผิวพร้อมอธิบายสาเหตุที่เชื่อมโยงถึงประวัติศาสตร์ของชนชั้นกับเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศ

คนผิวดำกับการถูกทำให้เป็นชายขอบ

คนผิวดำเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างชัดเจนในการถูกทำให้กลายเป็นคนอัปลักษณ์โดยปริยาย เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของพวกเขา ซึ่งข้อเท็จจริงเหล่านี้ถือเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์แอฟริกันอเมริกัน แต่กลับส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันในแง่ลบจนกลายเป็นภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก พวกเขาต้องแบกรับความกดดัน การถูกเหยียดหยาม และการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ สุริยา สมุทคุปต์ [9] กล่าวว่า ในทางสังคมวัฒนธรรม “คนชายขอบ” ย่อมกลายเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมใหม่ วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการเลือกปฏิบัติจากผู้คนในกระแสวัฒนธรรมหลัก การเรียนรู้ การปรับตัวและการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อที่จะเอาตัวรอดหรือมีชีวิตอยู่ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมชายขอบ

พวกบริดเลฟไม่ได้มาอยู่ที่ร้านค้าเพราะมีปัญหาชั่วคราวในการปรับตัวเข้ากับการลด ค่าใช้จ่ายของโรงงานแต่อย่างใด พวกเขาอาศัยที่นั่นเพราะยากไร้และเป็นคนดำ และอยู่ที่นี่เพราะเชื่อว่า ตัวเองอัปลักษณ์ แม้ว่า ความยากไร้ของพวกเขาจะเป็นเรื่องดั้งเดิมและเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ แต่ก็ไม่ใช่เรื่องที่เป็นลักษณะเฉพาะหนึ่งเดียว ความอัปลักษณ์ของพวกเขาอันลึที่เป็นเอกลักษณ์ [10]

ครอบครัวบริดเลฟสามารถเป็นภาพแทนของการถูกทำให้กลายเป็นชายขอบของสังคมได้เป็นอย่างดี โดยสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการปลูกฝังความเชื่อ ความคิดการแบ่งแยกชนชั้นด้วยลักษณะทางกายภาพโดยเฉพาะสีผิว

ไม่เพียงแต่การยกระดับคุณค่าคนผิวขาวเป็นสิ่งดงามและสูงส่งเท่านั้น ถือเป็นการสร้างมาตรฐานความงามขึ้น โดยการกำหนดจากคนผิวขาวเอง เพื่อกีดกันการนิยามถึงความงามของคนสีผิวอื่นออกไป ขณะเดียวกันการผลิตซ้ำชุดความคิดนี้ก็กลับมีผลกระทบอย่างรุนแรงกับคนผิวดำด้วย เนื่องจากการตัดสินคุณค่าของคนผิวดำว่าเป็นสิ่งอัปมงคลจึงไม่สามารถอยู่ร่วมกับคนผิวขาวหรือผิวสีได้อย่างเท่าเทียมจนกระทั่งทำให้ความเชื่อเหล่านี้หล่อหลอมวิธีคิดและการมองตัวตนของคนดำในแต่ละรุ่นเข้าใจผิด และเห็นชอบกับมาตรฐานความงามที่คนผิวขาวเป็นผู้กำหนดคุณค่า พร้อมกับการตอกย้ำถึงความเป็นอื่นซ้ำ ๆ ว่า ตัวเองอัปมงคลเสมอมา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะการถ่ายทอดความเกลียดชังต่อชาติพันธุ์แอฟริกันของตัวเองซึ่งมักแสดงออกผ่านสถาบันครอบครัวที่อยู่ใกล้ชิดสมาชิกมากที่สุด มักคอยทำหน้าที่ถ่ายทอดความเชื่อลักษณะแบบนี้อยู่คนอีกรุ่นไม่ว่าเป็นคนรุ่นลูก รุ่นหลาน เพื่อให้พวกเขาตระหนักรู้ว่า ตนเองเป็นใคร มีสถานภาพทางสังคมอย่างไร และควรจัดวางตัวเองกับคนผิวขาวและผิวสีอย่างไร เพราะพวกเขาถูกกดทับจนทำให้กลายเป็นมนุษย์ที่ด้อยค่ากว่าคนกลุ่มอื่นเห็นได้ชัดจากครอบครัวของบริดเลฟ สะท้อนได้จากบทสนทนา การกระทำของแม่ที่มีต่อลูกสาวอย่างฟิโคลา แสดงออกถึงอคติต่อสีผิวดำเข้มของลูกสาวที่เธอไม่เคยแสดงออกถึงความรักนอกจากความนิ่งเฉย การดูถูกและการเหยียดหยามกันเอง แต่กลับแสดงออกถึงความเมตตา ความชื่นชมต่อลูกของเจ้านายคนผิวขาวแทน อุทิศ เหมาะมูล [11] กล่าวว่า บรรพบุรุษแอฟริกัน-อเมริกันในอเมริกานั้นถูกกระทำมาก่อน เป็นขั้นเป็นตอนผ่านอดีตประวัติศาสตร์ของการสร้างชาติ สร้างประเทศ และสร้างเสรีภาพ ซึ่งชนผิวสีไม่ถูกนับและให้ร่วมใช้ผ่านความกล้ากลืน เคียดแค้น ถูกปฏิบัติเป็นทาสอย่างแท้จริงจน ชื่นชม เจ็บแค้น และอาฆาตมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ การตกเป็นผู้ถูกกระทำเรื่อยมา และไม่สามารถกระทำกลับและ/หรือได้ตอบกลับผู้กระทำ จนแรงบีบอัดนั้นระเบิดให้ผู้ถูกกระทำกระทำกับผู้ถูกกระทำเสียเอง

เธอนั่งส่องกระจกนานหลายชั่วโมง พยายามหาเคล็ดลับของความอัปมงคล ความอัปมงคลที่ทำให้ทั้งครูและเพื่อนร่วมห้องพากันเมินเฉยหรือรังเกียจเด็ดฉันทเธอยามอยู่ที่โรงเรียน เธอเป็นคนเดียวในห้องเรียนที่นั่งโต๊ะคู่เพียงลำพัง [10]

การล้อเลียนคนผิวดำจนกลายเป็นตัวตลกในที่สาธารณะถือเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่าง คนผิวขาว คนผิวสีกับคนผิวดำ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายเชิงดูถูกเหยียดหยามด้วยการนำลักษณะของผู้อื่นมาล้อเลียนด้วยความสนุกสนานจนกลายเป็นเรื่องขบขันในชีวิตประจำวัน เห็นได้จากตัวละครอย่างฟิโคลา บริดเลฟ ที่กลายเป็นตัวแทนของคนผิวดำที่พยายามปรับตัว เรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับสังคมภายในโรงเรียน โดยการรวมกลุ่มกับเพื่อนคนผิวดำอีกคนสองคนถือเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองอำนาจที่จะไม่ให้ถูกรังแกจากคนอื่น ๆ การรวมกลุ่มครั้งนี้ย่อมแสดงออกถึงความเป็นคนผิวดำที่มีวัฒนธรรมและชาติพันธุ์เดียวกัน การต่อรองไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนของคนในกลุ่มเป็นหลัก แต่ถือเป็นการยืนยันถึงตัวตนของคนผิวดำที่มีพื้นฐานจิตใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อก่อนตอนฟิโคลาอยู่คนเดียว สถานะของเธอจึงไม่ต่างจากการเป็นตัวตลกในสายตาของเพื่อนคนอื่น ๆ แต่เมื่อมีการรวมกลุ่มขึ้น ถือเป็นการร่วมมือกันของคนผิวดำกับคนผิวสีโดยเฉพาะเพื่อนคนผิวสีในกลุ่มอีกสองคนมักคอยดูแลและปกป้องให้เธอพ้นจากการถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียน

พวกนั้นล้อเธอไว้เหมือนสร้อยหินเพชร เมาเมินด้วยกลิ่นกายของพวกมันเอง ตื่นเต้นกับอำนาจง่ายตายจากการมีพวกมากกว่า พวกนั้นข่มเหงเธออย่างเรaring “นั่งดำตบเปิด นั่งดำตบเปิด พ่อแกนอนล่อนจ้อน นั่งดำตบเปิด พ่อแกนอนล่อนจ้อน นั่งดำตบเปิด...” [10]

การเรียกพิโคลา บริดลิวว่า “นั่งดำดับเปิด” จึงเป็นมากกว่าการล้อเลียนธรรมดา อีกนัยหนึ่งถือเป็นการดูถูกเหยียดหยามไกลถึงชาติพันธุ์คนผิวดำที่พวกเขาเด็กผิวขาวมักล้อเล่นกัน ตัวอย่างข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการแสดงออกของความขัดแย้งทางสีผิว สิ่งที่อยู่ลึกกว่านั้น คือ กระบวนการปลูกฝังความเชื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ ความคิดให้แก่เด็ก ศิริขนา สว่างเนตร [12] กล่าวว่า คตินิยมของคนผิวขาวที่มีต่อชาวอเมริกันผิวดำเรียกกันว่า African-American stereotypes เมื่ออคติเหล่านั้นสร้างภาพลักษณ์ชาวแอฟริกัน-อเมริกันให้ดูเป็นคนล้าหลังเป็นคนรับใช้ เป็นคนโง่ ๆ ซื่อ ๆ ที่ดูต่ำต้อย ซึ่งเป็นภาพในเชิงลบที่หมิ่นศักดิ์ศรีและเป็นการเหยียดคนผิวดำ จึงได้ก่อให้เกิดทัศนคติที่ตรงกันข้ามขึ้นมา และถูกเรียกในหมู่มวลคนผิวดำอีกอย่างว่า anti-black stereotypes หรือคตินิยมที่ต่อต้านคนผิวดำซึ่งประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพ เช่น รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย เป็นต้น และลักษณะนิสัยที่สะท้อนออกมาทางกิริยา

ไม่เพียงแต่ลักษณะทางกายภาพของพิโคลาเท่านั้นที่โดนล้อเลียน ทุกครั้งมักพาดพิงถึงสภาพครอบครัวของเธอกลายเป็นเรื่องนินทาสนุกในเรื่องเล่าของเพื่อน เนื่องจากภาพลักษณ์ของคนผิวดำถูกมองในแง่ลบเป็นทุนเดิม โดยเฉพาะการล้อเลียนพ่อของพิโคลา ถือเป็นการไม่ให้เกียรติครอบครัวของเธออย่างรุนแรง เป็นการแสดงออกถึงการเหยียดสีผิวโดยตรง การที่เธอถูกสังคมรอบข้างรุมประณามถึงพ่อ ทำให้เธอต้องเผชิญกับภาวะกระอักกระอ่วนตลอดเวลา

เธอสวดมนต์ขอดวงตาสีฟ้าทุกคืนไม่เคยขาด เธอสวดด้วยศรัทธาแรงกล้าอยู่หนึ่งปี แม้จะท้อใจไปบ้างแต่เธอก็ไม่เคยไร้ความหวัง การจะทำให้เกิดสิ่งวิเศษเลิศเลอเช่นนั้นได้ย่อมต้องใช้เวลาแสนนาน ด้วยการถูกเหยียดเข้าสู่ความเชื่อที่เชื่อมั่นว่า มีเพียงปาฏิหาริย์จะช่วยปลดปล่อยให้ได้เช่นนี้ พิคอลายอมไม่มีทางรู้จักความงามของตนได้เลย เธอจะมองเห็นแต่เพียงสิ่งที่มิให้เห็น นั่นคือดวงตาของคนอื่น [10]

การที่พิโคลาไม่มีดวงตาสีฟ้าอย่างคนผิวขาวนั้นกลับทำให้เธอกลายเป็นตัวประหลาดในสายตาคนอื่น ความเชื่อ ความศรัทธาทั้งหมดทำได้เพียงการสวดมนต์ เป็นทางออกสุดท้ายและเป็นที่พักทางใจของเธอ การที่เธอถูกกระทำซ้ำ ๆ และเกิดปฏิกิริยาต่อต้านในหมู่มวลคนขาวและคนผิวสี เธอเลือกวิธีการสยบยอมต่อการถูกเหยียดหยามและไม่เคยคิดต่อสู้เพื่อเรียกร้องบางอย่างที่เป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง ซึ่งการยอมรับสิ่งที่ถูกกระทำได้นั้นถือเป็นเรื่องปกติในหมู่มวลคนผิวดำ

สองคนนี้เป็นคนขาวอย่างแน่แท้ เขาได้กลิ่นมันชัดเจน ซอลลีผวาเหือก พยายามจะคุกเข่า ลูกยืนและดึงกางเกงขึ้นไปพร้อมกันในทีเดียว สองคนนั้นถือปืนยาว

“ฮี้ ฮี้ ฮี้ ฮี้ ฮี้ ฮี้” เสียงหัวเราะนั้นเป็นเสียงโอหอบหิตยัศยาน

อีกคนฉายไฟส่องกราดทั่วตัวซอลลิกับบาร์ลีน

“เอาต่อสิ ไอ้มิด” คนถือไฟฉายเอ่ย

“อะไรนะครับ” ซอลลีถาม พยายามหารังคุมให้เจอ

“ข้าบอกว่าเอาต่อสิ และก็เอาให้ถึงใจด้วยนา ไอ้มิด เอาให้ถึงใจ” [10]

การลดทอนคุณค่าของคนผิวดำลงให้เหลือแค่ความเป็นสัตว์นั้น โดยในฉากนี้ที่กระทำกับซอลลีเด็กหนุ่มคนผิวดำ ยิ่งเผยให้เห็นชัดเจนถึงวิธีคิดและการมองของคนผิวขาวที่มักแสดงความเหนือกว่าว่า พวกเขาเป็นเผ่าพันธุ์ที่สูงส่งกว่าคนผิวดำจะกดขี่อย่างไรก็ได้ การบังคับให้ซอลลีสถิงมือข่มขืนหรือร่วมรักกับหญิงสาวต่อหน้าสาธารณะยิ่งสะท้อนลึกกลงในจิตใต้สำนึกว่า คนขาวเองไม่เคยเปลี่ยนวิธีคิด เนื่องจากการกระทำเหล่านี้ถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนาน การที่คนผิวขาวเรียกเขาว่า ไอ้มิด ถือเป็นการไม่ให้เกียรติคนดำ การดูถูกในครั้งนี้

ยังทำให้คนผิวดำกลายเป็นชายขอบยิ่งกว่าเดิม ไม่มีแม้สิทธิและเสียงที่กล้าปฏิเสธการกระทำเหล่านั้นที่พวกเขาไม่เต็มใจ

พื้นที่กับการแสวงหา-แสดงตัวตนของคนผิวดำ

สุริชัย หวันแก้ว [13] กล่าวว่า บริบททางสังคมของกระบวนการกลายเป็นชายขอบที่สำคัญยิ่ง ก็คือ บริบทการสร้างรัฐ-ชาติ และบริบทการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะกระบวนการพัฒนาที่เน้นการใช้ประโยชน์สูงสุดและกำไรสูงสุดทางเศรษฐกิจเป็นหลัก นับว่าส่งผลการเปลี่ยนแปลงแก่ชีวิตผู้คนอย่างมหาศาล โดยเฉพาะ “คนชายขอบ” ที่นอกจากจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจแล้วยังมีช่องทางน้อยมากที่จะเข้าถึงทรัพยากรและการแบ่งปันผลประโยชน์จากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ ถูกมองเป็นเพียงปัจจัยการผลิต เป็นแหล่งทรัพยากร เป็นแรงงาน และเป็นตลาดระบายสินค้า ประเด็นที่สำคัญยิ่งคือ การมีโอกาสดูที่จะตกเป็นเหยื่อ หรือ “ผู้รับเคราะห์” ของการพัฒนา

ถึงแม้บริบททางสังคมจะมีส่วนในกระบวนการกลายเป็นชายขอบ แต่ในนวนิยายเรื่องนี้กลับพบว่าการแสวงหาตัวตนที่ใช้พื้นที่การสร้างตัวตนของคนผิวดำยังปรากฏอยู่ใน 3 ลักษณะ ดังนี้

พื้นที่ทางสังคม : ช่องว่างระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำ

ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ [14] กล่าวว่า การสร้างพื้นที่ทางสังคม หมายถึง การสร้างพื้นที่ทางความรู้สึก อันเกิดจากกระบวนการความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำในสังคมสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งระดับสังคมย่อย เช่น ครอบครัว สถาบันการศึกษาไปจนถึงระดับสังคมขนาดใหญ่ โดยคนบางกลุ่มถูกกระบวนการทางสังคมเบียดขับสู่การเป็นประชากรชายขอบ เช่น คนรักเพศเดียวกัน คนพิการ คนด้อยโอกาสต่าง ๆ ทำให้พวกเขาเหล่านั้นต้องเผชิญกับภาวะคนที่ไร้พื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เพียงฉันท่านั้นที่หาไม่เจอ พวกผู้ใหญ่ เด็กผู้หญิงที่โตกว่า ร้านค้า นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ป้ายตามหน้าต่าง โลกทั้งใบเห็นพ้องกันว่า ตุ๊กตาผิวสีชมพู ผมเหลือง ตาสีฟ้า เป็นสิ่งที่เด็กผู้หญิงทุกคนเห็นว่ามีค่าอย่างยิ่ง “นี่ไง” พวกนั้นว่า “นี่แหละคือสิ่งสวยงามและถ้าวันนี้อะไรจะเกิดขึ้นก็ได้ไป” [10]

การแสวงหาตัวตนของคนผิวดำกับคนผิวสีถูกแสดงออกผ่านการกระทำและความคิดของคลอเดีย แมกเทีย ซึ่งเป็นตัวละครคนผิวสีที่มีความสำคัญอีกตัว โดยเฉพาะลักษณะตรงกันข้ามกับพีโคลา บริดเจิลฟ์ เธอมีความกล้าหาญและต้องการปฏิเสธชุดความคิดที่ว่าด้วยเรื่อง คนผิวขาวสูงส่งกว่า เริ่มตั้งแต่การแสดงความคิดเห็นโต้แย้งกับพี่สาวในประเด็นของดาราคผิวดำก็มีศักยภาพไม่ต่างจากกับดาราคผิวดำขาว

สัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่า เธอต้องการทำลายชุดความแบบนั้นด้วยวิธีการการเขียนอันแยบยลของโทนี มอร์ริสัน คือ การทำลายตุ๊กตาผิวสีชมพู ผมเหลือง ตาสีฟ้าเพื่อต้องการค้นหาคุณค่าความงามอันแท้จริง การที่ผู้เขียนเปรียบเทียบถึงการเห็นด้วยของคนทั้งโลกว่า ตุ๊กตาในลักษณะแบบนี้ “นี่แหละคือสิ่งสวยงามและถ้าวันนี้อะไรจะเกิดขึ้นก็ได้ไป” [10] จึงเป็นการยอมรับมาตรฐานความงามที่คนผิวดำกำหนดขึ้นโดยปริยาย โดยผ่านสัญลักษณ์อย่างตุ๊กตา ดังนั้น การสร้างตุ๊กตาขึ้นมาย่อมเป็นตัวแทนความงาม เนื่องจากลักษณะของเล่นประเภทนี้มีรูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณเหมือนกับมนุษย์ เพียงแต่เป็นการย่อขนาดเล็กลงเท่านั้น ส่วนใหญ่ในแต่ละครอบครัวมักมีสมาชิกคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะเด็กผู้หญิงย่อมมีตุ๊กตาที่บางครั้งอาจเป็นมากกว่าของเล่น กล่าวคือ เป็นทั้งเพื่อนสนิทที่สามารถตอบโต้กันได้ผ่านจินตนาการ บทสนทนาและการสร้างบทบาทสมมติให้เป็นคนในครอบครัวอีกคนหนึ่ง การได้อยู่ใกล้ชิดและผูกพันกับตุ๊กตาในลักษณะนี้จึงค่อย ๆ เกิด

ความผูกพันขึ้น จนกระทั่งเกิดการยอมรับลักษณะสีผิวขาว ผมหเลือง และตาสีฟ้าโดยไม่ทันรู้ตัว แต่คลอเดียแมกเทีย ค่อย ๆ ใ้ใคร่ครวญถึงวาทกรรมที่ครอบงำสังคมอย่างยาวนานว่า ผิวขาวเท่ากับความงาม ผิวดำเท่ากับ ความอัปลักษณ์นั้นกลายเป็นสิ่งสมมติที่ไร้สาระ คลอเดียจึงทำลายตุ๊กตาออกเป็นชิ้นส่วนเพื่อแสดงให้เห็นว่า ตุ๊กตาก็เป็นเพียงหนึ่งในปฏิบัติการของวาทกรรมเรื่องของคนผิวขาวที่มักครอบงำความคิดของผู้คนส่วนใหญ่ให้เห็นด้วยกับชุดความคิดนี้ และเป็นการทำลายความเชื่อเกี่ยวกับมาตรฐานความงามลงด้วย ถึงแม้ จะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงวิธีคิดเกี่ยวกับวาทกรรมความสูงส่งของคนผิวขาวได้แบบถอนรากถอนโคน แต่ถือ เป็นการแสดงตัวตนว่า เธอเป็นคนผิวดำจำนวนหนึ่งที่ไมยอมรับในอคติสีผิวที่คนผิวขาวกำหนด อย่างไรก็ตาม การทำลายตุ๊กตาเพียงตัวเดียวในมือของคลอเดียถือเป็นจุดเริ่มต้นเท่านั้น เพราะยังคงมีตุ๊กตาลักษณะ แบบนี้จำนวนมากที่แพร่หลายทุกพื้นที่นั้นเท่ากับความเชื่อเหล่านี้ยังคงอยู่

การแสวงหาตัวตนของคนผิวดำและคนผิวสีอย่างคลอเดีย คือ เพียงต้องการให้ผู้อ่านเห็นว่า ผิวดำเอง ก็เป็นความงามตามอีกรูปแบบหนึ่งที่ควรได้รับการยอมรับมากกว่านี้ ซึ่งเธอเป็นตัวแทนของคนผิวดำที่มีความภาคภูมิใจในรากเหง้าของบรรพบุรุษและอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ของตนเอง ด้วยการยืนยันหนักแน่น ในความคิดของเธอเกี่ยวกับการชื่นชอบดาราคอนนิวต์ ซึ่งขัดกับความเชื่อของพี่สาวที่เป็นคนผิวสีเช่นเดียวกัน แต่สามารถยอมรับได้ถึงความสูงส่งของคนผิวขาวโดยไม่มีการตั้งคำถามหรือการปฏิเสธสิ่งเหล่านี้

พื้นที่ทางภูมิศาสตร์: ประวัติศาสตร์แห่งการเหยียดสีผิว

สุริยา สมุทคุปต์ [9] กล่าวว่า คนชายขอบ (Marginal People) คือ กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลางหรือห่างไกลจากศูนย์กลางต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาดั้งเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ หรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขัน เพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและเอาเปรียบจากคนกลุ่มใหญ่ซึ่งอยู่อาศัยในดินแดนหรือเขตภูมิศาสตร์นั้นมาก่อน ซึ่งสอดคล้องกับชาคริต แก้วทันคำ [15] ที่ขยายความถึงคนชายขอบในทางภูมิศาสตร์ว่าเป็นคนที่อยู่ชายขอบพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยไม่ได้เคลื่อนย้ายจากถิ่นฐานเดิม และกลุ่มที่เคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ หรือการอพยพเข้าเมืองโดยถูกกฎหมายหรือการอพยพหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้ผู้คนเหล่านั้นต้องไปตั้งรกรากถิ่นฐานใหม่หรือมีวิถีชีวิตที่ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขัน การถูกกีดกันและเอาเปรียบจากคนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่ในดินแดนหรือเป็นเจ้าของเขตภูมิศาสตร์นั้นมาก่อนจนกลายเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

มีร้านค้าถูกทิ้งร้างหลังหนึ่งอยู่ตรงหัวมุมทางตะวันตกเฉียงใต้ของบรอดเวย์กับเธอร์ดีฟิฟธ์สตรีทในเมืองลอสแอนเจลิส รัฐโอไฮโอ ตัวอาคารไม่ได้กลืนหายไปกับท้องฟ้าสีตะกั่วที่เป็นฉากหลังและไม่ได้กลมกลืนกับบรรดาบ้านสีเทาที่สร้างจากโครงไม้มุงสังกะสีและเสาโทรศัพท์สีดำที่อยู่รอบข้าง แต่กลับแทรกตัวออกมาสะดุดตาผู้คนที่ผ่านไปมาด้วยรูปแบบที่ทั้งน่าระคายใจและชวนหดหู่ [10]

นวนิยาย เรื่อง ดวงตาสีฟ้าสุดฟ้านั้นเห็นได้ชัดว่า การบรรยายฉากแสดงลักษณะของเมืองในรัฐโอไฮโอถึงความขัดแย้งของสิ่งก่อสร้างในบางสถานที่ที่ไม่อาจกลมกลืนกับพื้นที่อื่น ๆ เป็นการสร้างคู่ตรงข้ามกัน เช่น การบรรยายถึงอาคารกับบ้านสีเทาที่สร้างมาจากไม้มุงสังกะสี เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างที่ซ่อนนัยยะสำคัญผ่านฉากหรือสถานที่ ด้วยการบรรยายถึงอารมณ์ความรู้สึกที่คลุมเครือ เศร้าหรือแม้แต่ความโกรธแค้น “แต่กลับแทรกตัวออกมาสะดุดตาผู้คนที่ผ่านไปมาด้วยรูปแบบที่ทั้งน่าระคายใจและชวนหดหู่” [10]

เนื่องจากรัฐโอไฮโอถือเป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หนึ่งของสหรัฐอเมริกาที่มีความแตกต่างสูงกันจึงทำให้เกิดความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เป็นพื้นที่หนึ่งที่กลายเป็นชายขอบพร้อมกับประวัติศาสตร์การเหยียดสีผิวรุนแรง เพราะมีทั้งกลุ่มคนที่สนับสนุนการมีทาสและการต่อต้านระบบทาสอย่างเข้มแข็ง ผู้คนจึงหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ซึ่งต่อมาในขณะเดียวกันพื้นที่เหล่านี้เองกลายเป็นพื้นที่ประนีประนอมระหว่างคนผิวขาว คนผิวสีและคนผิวดำได้ด้วยเช่นกัน แสดงถึงความหมายที่เลื่อนไหลของพื้นที่

การอธิบายสิ่งก่อสร้างที่ไม่เข้ากัน อาจเป็นนัยยะของความเป็นรัฐโอไฮโอ เนื่องจากรัฐแห่งนี้เป็นความหวังของคนผิวดำที่ต้องการอพยพเดินทางต่อไปสู่รัฐอื่น ๆ ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีกว่า จึงเป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่มีพรมแดนเชื่อมต่อกับรัฐทางเหนือและทางใต้เพราะมีแม่น้ำกันกลางสำหรับการหลบหนีของทาส จึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและผสมผสานวัฒนธรรมกันโดยเฉพาะความเชื่อเรื่องการใช้แรงงานทาสกับการยกเลิกทาส และในพื้นที่เดียวกันนี้กลับซ่อนทับเรื่องราวของการเหยียดสีผิวอันรุนแรง นั่นหมายความว่า รัฐโอไฮโอเป็นพื้นที่ของความหวังและความรุนแรงที่มีอิทธิพลต่อคนผิวดำ จึงกลายเป็นความย้อนแย้งและคลุมเครือเป็นอันมาก

ซูคกี้ ภทรกุลวนิชย์ [8] กล่าวว่า รัฐโอไฮโอมีสถานะพิเศษเนื่องจากเป็นรัฐทางเหนือที่มีพื้นที่ติดต่อกับรัฐทางใต้ คือ รัฐเคนดักกี มีแม่น้ำโอไฮโอขวางกั้นรัฐทั้งสองไว้ ในช่วงก่อนสงครามกลางเมือง ทาสคนดำจำนวนมากที่หลบหนีมาทาสได้อาศัยรัฐโอไฮโอเป็นแหล่งหลบซ่อนก่อนที่จะหนีไปยังประเทศแคนาดา สภาพทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวทำให้รัฐโอไฮโอเป็นเสมือนจุดจักรวาลของประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ รัฐนี้มีองค์ประกอบที่ผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมทางเหนือและทางใต้ มีทั้งกลุ่มคนที่สนับสนุนและต่อต้านระบบทาสอย่างแข็งขัน หลังจากมีการประกาศเลิกทาส รัฐโอไฮโอยังเป็นหนึ่งในรัฐที่มีผู้อพยพจากยุโรปเข้ามาพักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นรัฐที่มีอุตสาหกรรมต่อเรือที่เมืองโลเรน ในช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โลเรนเป็นเมืองที่หลายหลายไปด้วยคนหลายเชื้อชาติหลายเผ่าพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นคนดำที่หนีภัยจากพวกเหยียดผิวทางใต้ หรือคนงานอพยพจากโปแลนด์ กรีซ และอิตาลี แต่ความหลากหลายดังว่ามิได้ทำให้ปัญหาเหยียดผิวคนดำเบาบางลงแต่อย่างใด

ตอนที่บริดเลิฟอยู่กันที่นั่น ซูคกี้ตัวอยู่ด้วยกันในส่วนที่เป็นหน้าร้านคั่วแห่งนั้น ทุกข์ทนอยู่ด้วยกันในซากแห่งความคิดพิสดารชั่ววูบของนายหน้าค้าอสังหาริมทรัพย์ พวกเขาเคลื่อนไหวเข้าและออกจากกล่องสี่เหลี่ยมกลอกปอกเปิดนั้นโดยมิได้ทำให้เกิดความสั่นไหวใด ๆ ในแคว้นนั้นไม่มีเสียงของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน และไม่มีคลื่นใด ๆ ในสำนักงานนายกเทศมนตรี สมาชิกครอบครัวแต่ละคนต่างอยู่ในห้องน้อย ๆ แห่งมนโคติของตนเอง แต่ละคนต่างสร้างผ่านความต่อลายแห่งความจริงของตนเอง รวบรวมชิ้นส่วนแห่งประสบการณ์ไว้ตรงนี้ ชิ้นส่วนข้อมูลไว้ตรงนั้น จากภาพยนตร์ที่ได้รับจากกันและกัน พวกเขาสรรค์สร้างความรู้สึกของสัมพันธ์ที่มีต่อกันและพยายามทำใจใช้ชีวิตอยู่กับการมีกันและกัน [10]

การรวมกลุ่มกันเองของคนผิวดำจึงถือเป็นการแสวงหาตัวตนอีกรูปแบบหนึ่งบนพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ การเหยียดสีผิวมายาวนาน การอยู่เงียบ ๆ ในที่อยู่อาศัยของตนและรักษาความความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก เพื่อต้องการยืนยันถึงการมีชีวิตอยู่ของพวกเขา นอกจากนี้ การรวมกลุ่มเป็นชุมชนของคนผิวดำเห็นได้จากการไปมาหาสู่ของเพื่อนบ้านที่อยู่ไม่ไกลมากนัก สำหรับการดูแลช่วยเหลือและปรับทุกข์ของกันและกัน

พื้นที่ทางจิตวิญญาณ: เชื่อมโยงถึงรากเหง้าแอฟริกัน

พื้นที่ทางจิตวิญญาณ อาจหมายถึง พื้นที่ทางกายภาพที่ได้สงบจิตใจ หรือพื้นที่ทางความสัมพันธ์ที่ได้ปรึกษาพึ่งพา เป็นได้ตั้งแต่สถานที่สำคัญทางศาสนาที่มนุษย์ได้เชื่อมโยงกับสิ่งที่ศรัทธา หรือแม้แต่การได้พูดคุยกับคนที่ปลอดภัยทางใจก็เป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณได้เช่นกัน

พื้นที่ทางจิตวิญญาณของคนผิวดำมักแสดงออกมา คือ การเชื่อในเรื่องคุณไสย พลังงานจากสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติผ่านร่างของมาเดียร์ หมอตำแยธรรมดากลายเป็นผู้ที่สามารถรักษาความป่วยไข้ได้ด้วยวิธีการที่แตกต่างจากคนอื่น เพียงการสัมผัสร่างกายของคนป่วยหรือแม้แต่สังเกตความเปลี่ยนแปลงของร่างกายก็สามารถวินิจฉัยโรคเหล่านั้นได้อย่างแม่นยำ ตามด้วยวิธีการรักษาด้วยการสมุนไพรหรือพืชผักบางชนิด คนผิวดำเวลาเจ็บป่วยจึงเรียกมาเดียร์แทนที่จะเลือกการรักษาที่โรงพยาบาลที่มีการแพทย์สมัยใหม่ ทุกครั้งที่มิสผู้เจ็บป่วยในละแวกนั้นก็จะมีชาวบ้านคนอื่น ๆ เข้ามาร่วมด้วยช่วยกันจนบางครั้งกลายเป็นหนึ่งในกระบวนการรักษาคนป่วย ดังนั้น เหตุการณ์ดังกล่าวจึงแสดงถึงตัวตนของคนผิวดำที่มีการเชื่อมโยงถึงรากเหง้าความเป็นแอฟริกันที่ไม่เคยสูญหายจากจิตสำนึก คือ การร่วมกันกระทำในเหตุการณ์ใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการร้องเพลง หรือการล่าสัตว์ สิ่งเหล่านี้ล้วนต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างกันเพื่อให้ลุ่ล่งตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ชุมชนคนผิวดำต่างมีความเชื่อ ความศรัทธาต่อมาเดียร์ไม่ต่างจากการนับถือนักบวชหรือบาทหลวง เธอกลายเป็นตัวแทนของผู้ช่วยเหลือผู้ป่วยด้วยความเชื่อทางธรรมชาติ เป็นบุคคลสำคัญในการปลดปล่อยทุกข์แก่ชุมชนคนดำในละแวกนั้น อีกทางหนึ่งนั่นถือเป็นการเยียวยาทางด้านร่างกาย เนื่องจากการปรากฏตัวของมาเดียร์จึงเป็นการสร้างพื้นที่ทางจิตวิญญาณขึ้น ในฐานะหมอหรือแพทย์ของคนดำโดยเฉพาะ ทำให้ชีวิตของคนผิวดำมีทางเลือกในการเข้ารับการรักษา โดยที่พวกเขาไม่ต้องเผชิญกับความเหลื่อมล้ำ ความกดดัน หรือการดูถูกเหยียดหยามจากคนผิวขาวในการรักษาตัวในโรงพยาบาล

สุดท้ายจึงมีการตัดสินใจตามตัวมาเดียร์ มาเดียร์พูดน้อย ที่พักอยู่ในเพิงใกล้ป่า เธอเป็นหมอตำแยผู้มีความสามารถและนักวินิจฉัยโรคผู้เด็ดเดี่ยว มีเพียงไม่กี่คนที่ยังพอนึกออกถึงสมัยที่ไม่มีมาเดียร์อยู่แถวนี้สำหรับความเจ็บไข้ได้ป่วยก็ตามที่ไม่สามารถจัดการกันได้ด้วยวิธีสามัญธรรมดา การรักษาอย่างที่รู้จักกันด้วยสัญชาตญาณ หรือความทรหดอดทน คำพูดที่มักมีคนเอ่ยปากออกมาในที่สุด คือ ตามมาเดียร์มาเถอะ

เธอทาบหลังนิ้วเรียวยาวบนแก้มผู้ป่วย เกาหนังหัวเบา ๆ จากนั้นจึงดูสิ่งที่เผยอยู่ในซอกเล็บ เธอยกมือขยายจิมมีขึ้นแล้วจ้องดูอย่างใกล้ชิด เล็บ ผิวนาง หลังมือ ไขปลายนิ้วสามนิ้วกดเนื้อมันฝ่ามือ หลังจากนั้นเธอแนบหูฟังลงฟังทรวงอกขยายจิมมีแล้วฟังที่ท้อง พวกผู้ช่วยดึงกระโถนออกมาจากใต้เตียงให้ดูอูจจาจะตามคำขอของมาเดียร์ เธอเคาะไม้เท้าขณะดูสิ่งนั้น “เอากระโถนกับทุกอย่างในนั้นไปฝังซะ” เธอบอกพวกผู้หญิง ส่วนกับขยายจิมมีเธอล่าว่า “แกติดหวัดในมดลูก ดื่มน้ำหม้อและห้ามกินอย่างอื่น” [10]

พื้นที่ทางจิตวิญญาณที่มีความสำคัญอีกแห่งหนึ่ง คือ บ้านของจิมมีซึ่งในตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ เธอเป็นที่รักของคนในหมู่บ้านละแวกนั้น ทุกคนต่างรู้จักขยายจิมมี ตอนที่เธอล้มป่วยลงเห็นได้ว่า บรรดาชาวบ้านต่างเป็นห่วงในสุขภาพของเธอ มีการมาเยี่ยมเยียนถามสารทุกข์สุกดิบ บางคนนำสิ่งของ อาหารหรือขนมปังมาฝาก สะท้อนให้เห็นว่าในตอนที่เราตายไปนั้น คนในชุมชนมีการจัดงานเลี้ยงอย่างใหญ่เพื่อแสดงออกถึงการเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง เพราะถือเป็นผู้มองเห็นปรากฏการณ์ทางสังคมมายาวนานที่โชกโชนในการใช้ชีวิต

พื้นที่ทางจิตวิญญาณปรากฏใน 2 ลักษณะ ประกอบด้วยมาเดียร์และจิมมี ซึ่งทั้งสองมีบทบาทต่างกัน คือ มาเดียร์นั้นเป็นที่พึ่งพาของชาวบ้านในการช่วยเหลือรักษาทางด้านโรครภัยไข้เจ็บเป็นหลัก ส่วนจิมมีเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นผู้คอยช่วยเหลือเยียวยาบาดแผลทางด้านจิตใจมากกว่ารักษาทางด้านกายภาพ ด้วยวิธีการการเล่าเรื่องราวหรือเล่าประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเธอที่ต้องประสบชะตากรรมเลวร้ายจากการเป็นทาส แต่จากเหตุการณ์เหล่านั้นเธอได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นบทเรียน พร้อมกับรับฟังปัญหาทางด้านอคติทางด้านสีผิว ชนชั้นและความแตกต่างระหว่างเพศเพื่อช่วยให้พวกเขาได้ปลดปล่อยความอัดอั้นภายในและความเจ็บปวดออกมา อีกนัยหนึ่งเป็นการแสดงตัวตนของคนผิวดำถึงรากเหง้าแอฟริกันที่มักจะเน้นถึงวัฒนธรรมการเล่าเรื่องแบบมุขปาฐะ ลักษณะของบรรยากาศ เป็นการล้อมวงฟังเรื่องเล่าจากตัวแทนของชุมชน

“คงเป็นงานใหญ่นะ ใคร ๆ ก็รักจิมมี ตอนเข้าโบสถ์เป็นต้องคิดถึงแก่น” งานเลี้ยงหลังพิธีศพเป็นกังวานเสียงแห่งความเบิกบานภายหลังความงามอันก้องกังวานของงานศพเป็นเหมือนโศกนาฏกรรมบนท้องถนนที่มีการชกต่อยอย่างฉุนเฉียวเข้าสู่ซอกมุมของโครงสร้างที่เป็นแบบแผนยิ่งนัก ผู้ล่องลับเป็นวีรสตรีแสนโศก เป็นคนสู้ชีวิต เป็นเหยื่อผู้ไร้เดียงสา มีทวยเทพปรากฏอยู่ทุกหนแห่ง [10]

ตัวละครอย่างซอลลีในสมัยวัยหนุ่มสะท้อนถึงความผูกพันอย่างลึกซึ้งต่อพื้นที่ทางจิตวิญญาณ โดยเฉพาะบ้านของจิมมี โดยสถานภาพของซอลลีแล้ว คือ เป็นหลานทางสายเลือดของยายจิมมีที่ถูกพ่อแม่ทิ้งไว้ให้เธอดูแลเด็กน้อยคนนั้นจนเติบโตในชุมชนของคนผิวดำ แต่อีกสถานภาพหนึ่งนั้นซอลลีเป็นผู้สานความสัมพันธ์กับผู้คนเดินทางมาเยี่ยมยายจิมมี เนื่องจากเขาเป็นที่รู้จักและเป็นที่ไว้วางใจในชุมชน ความหวังสูงสุดของยายจิมมีต้องการมีผู้สืบทอดลักษณะการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ การเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชนในรุ่นต่อไป เพราะหากไร้จุดศูนย์กลางที่สามารถเป็นแหล่งพักพิงทางจิตวิญญาณได้นั้น อาจส่งผลกระทบทางจิตใจของคนในชุมชนจนกระทั่งในท้ายสุดจะทำลายความเข้มแข็งและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่คนผิวดำ ความเชื่อใจและความศรัทธาต่อยายจิมมีนั้นไม่ใช่ฐานะของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือการมีอิทธิฤทธิ์ใดที่เหนือกว่ามนุษย์ แต่เป็นมนุษย์ธรรมดาที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมากกว่า ด้วยสายตาแหลมคมในการมองเห็นความไม่เท่าเทียมในสังคมนี้ เพราะคนผิวดำมักตกอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าจึงถูกกดขี่ข่มเหงทุกวิถีทาง เธอจึงเรียนรู้บาดแผลความเจ็บปวดและพยายามทำความเข้าใจสิ่งเหล่านั้นเพื่อรับฟังพร้อมกับการปลอบประโลมคนในชุมชนที่มีความอัดอั้นเกี่ยวกับการถูกเหยียดสีผิว ดังนั้น บ้านของเธอจึงมีสถานะเป็นสถานที่ปรับทุกข์ของคนผิวดำโดยปริยาย

ซอลลีล่องลอยเรื่อยเปื่อยไร้จุดหมาย ทำงานหมกหม้มตามคำสั่ง ความเอ็นดูและความอบอุ่นที่พวกเขาใหญ่มอบให้เมื่อวันก่อนถูกแทนที่ด้วยความเข้มงวดที่เข้ากันดีกับอารมณ์ของเขาเอง [10]

จากตัวอย่างข้างต้นย่อมเห็นถึงการมีเหตุจำเป็นบางประการที่ต้องห่างไกลจากพื้นที่ทางจิตวิญญาณอย่างบ้านของจิมมี การโยกย้ายถิ่นของซอลลีนั่น เป็นเพราะเขาตัดสินใจเดินทางออกนอกชุมชนของคนผิวดำที่ตนเองคุ้นเคยเพื่อตามหาพ่อที่เคยทิ้งเขาไว้ตั้งแต่ไม่ทันลืมตาดูโลก หลังจากที่ยายจิมมีตายได้ไม่นาน ชีวิตของซอลลีไร้จุดหมายปลายทางเมื่อมาเผชิญกับโลกที่กว้างใหญ่กว่าชุมชนของตนเองเพียงลำพัง เนื่องจากการตายของจิมมีเป็นการสูญเสียยาแก่ ๆ ของเขาไป แต่ขณะเดียวกันเป็นการล่มสลายของพื้นที่ทางด้านจิตวิญญาณ เพราะไม่มีผู้สืบทอดเจตนารมณ์ของจิมมีด้วยเช่นกัน ดังนั้น ทำให้ซอลลีทวนระลึกถึงความหลังว่า ครั้งหนึ่งเคยมีญาติพี่น้องหรือผู้ใหญ่คอยมอบความอบอุ่นและเอ็นดูแก่ตัวเขา เพราะในปัจจุบันมีแต่ความเข้มงวดของการทำงานเท่านั้นที่หล่อเลี้ยงชีวิตของเขาไม่ต่างจากการเป็นเครื่องจักร

ผิวดำ ผิวนวล : การสร้างความหมายเพื่อกำหนดคุณค่าความเป็นมนุษย์

นวนิยาย เรื่อง ดวงตาสีฟ้าสุดฟ้าของโทนี มอร์ริสัน มีกลวิธีการสร้างความหมายอย่างชัดเจนผ่านสัญลักษณ์ที่ต้องใช้การตีความ โดยการสร้างความหมายต้องการเน้นให้ผู้อ่านเห็นถึงนัยยะของคำเหล่านี้ที่มีความหมายในการเหยียดสีผิวหรือการมีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 2 คำ ดังนี้

คนผิวดำ : ความไร้ค่า ความป่าเถื่อน ?

ศิริขณา สุว่งเนตร [12] กล่าวว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกา คำว่า “ชาวแอฟริกัน-อเมริกัน” เป็นคำที่มีความหมายเป็นกลาง แม้จะเป็นคำที่ใช้เรียกชาวอเมริกันผิวดำโดยการระบุชาติพันธุ์ดั้งเดิม แต่คนเหล่านี้มีสถานะความเป็นพลเมืองอเมริกันเด่นชัดมากกว่าที่จะเป็นชาวแอฟริกัน คำทั่วไปที่ใช้เรียกชาวอเมริกันผิวดำยังมีคนดำ (Black) คนผิวสี (Colored) แอฟริ-อเมริกัน (Afro-American)

นวนิยายเรื่องนี้มีการให้ความหมายแก่คนที่ผิวสีแตกต่างจากคนอเมริกันที่มีผิวขาว โดยต้นกำเนิดของคนผิวสีส่วนใหญ่แล้วเริ่มมาจากทวีปแอฟริกา เนื่องจากเหตุการณ์สำคัญ คือ การล่าอาณานิคมและธุรกิจการค้าทาส ทำให้ผู้คนเหล่านี้ถูกนำเข้ามาอยู่ในสหรัฐอเมริกาจำนวนมาก ในอดีต “คนผิวดำ” ซึ่งเป็นคำที่สะท้อนลักษณะทางกายภาพเด่นชัดของพวกเขาจึงกลายเป็นคำที่คนผิวดำชอบมากกว่า “คนผิวสี” การสร้างตัวละคร พิโคลา บริดลิวขึ้นเพื่อเป็นภาพแทนของคนผิวดำที่สยบยอมต่ออำนาจของชุดความคิดที่ว่าด้วยภาระของคนขาวที่มีความสูงส่งกว่า ต้องปลดปล่อยเผ่าพันธุ์อื่น ๆ ให้เป็นอิสระ จึงเป็นการสะท้อนถึงความเจ็บปวดทรมานกลางเสียวิพากษ์วิจารณ์ การล้อเลียนและถูกรังเกียจของสังคมรอบข้าง ดังนั้น โทนี มอร์ริสันจึงต้องการเสียดสีความตลกร้ายของตัวละครตัวนี้ซึ่งต้องการจะมีตาสีฟ้าให้เหมือนกับคนผิวขาวอื่น ๆ ด้วยการโทษตัวเองและไม่ยอมรับในอัตลักษณ์ของตัวเอง ความเจ็บปวดทรมานนี้ถูกซ่อนไว้ผ่านการกระทำต่าง ๆ ที่ไร้เดียงสาของพิโคลาท้ายที่สุดผลของการกระทำทั้งหมดต้องสูญเปล่า ไม่ว่าจะเป็นการสวดมนต์ภาวนาต่อพระเจ้าเป็นเจ้าให้ช่วยเนรมิตดวงตาให้เป็นสีฟ้าหรือแม้แต่การเดินทางไปหาบาทหลวงซึ่งเป็นผู้มีสถานะศักดิ์สิทธิ์สามารถเชื่อมต่อกับอาณาจักรแห่งความรักของพระเจ้าเป็นเจ้าได้ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นประสบการณ์โดยตรงของผู้แต่งนวนิยายเรื่องนี้ ตามที่ธาริตา อินทนาม [2] กล่าวว่า ตอนเรียนชั้นประถม มอร์ริสันจำติดใจว่ามีเพื่อนอยู่คนหนึ่งบอกกับเธอว่าพระเจ้าไม่มีจริง เพราะพระเจ้าไม่ประทานพรที่เพื่อนพยายามสวดอ้อนวอนให้ตัวเองมีตาสีฟ้า ตอนนั้นมอร์ริสันตกใจมากกับ “ความสวย” ที่เพื่อนปรารถนาอยากได้ จนยี่สิบกว่าปีล่วงมา เธอยังคงสงสัยว่าใครกันที่ทำให้เด็กคนนั้นคิดว่าเป็นตัวประหลาดนั้นดีกว่าเป็นตัวเอง

การให้ความหมายของคนผิวดำจึงเป็นในแง่ลบเพื่อแสดงให้เห็นถึงความไร้ค่า ความป่าเถื่อนที่เป็นลักษณะตรงกันข้ามกับคนผิวขาว โดยเฉพาะเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการกระทำหรือการแสดงออกของพิโคลา ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนต่างสีผิวในโรงเรียนกลับถูกกีดกันอย่างรุนแรง ซึ่งไม่เพียงแต่คนผิวขาวเท่านั้นที่แสดงท่าทีรังเกียจคนผิวดำ แม้แต่คนผิวเหลืองอย่างมอรีน พิล เพื่อนร่วมโรงเรียนของพิโคลา บริดลิว ก็ยังถูกเหยียดหยามหรือล้อเลียน ความหมายของคนผิวดำจึงอาจสื่อถึงนัยของการถูกเอารัดเอาเปรียบ ความพ่ายแพ้และการมีสถานะไม่ต่างจากสัตว์เดรัจฉาน อีกด้านหนึ่งเรื่องนี้แสดงถึงผลพวงของวาทกรรมคนผิวขาวย่อมสูงส่งกว่าคนสีผิวอื่น ๆ ที่ครอบงำคนผิวดำจนทำให้พวกเขาถูกและเหยียดหยามถึงชาติพันธุ์ตัวเองในท้ายที่สุด

แม้ไม่ชอบให้เขาเล่นกับเด็กนิโกร แม่เคยอธิบายให้เขาฟังถึงความแตกต่างระหว่างคนผิวสีกับพวกนิโกร สองพวกนี้แยกแยะกันได้ง่าย คนผิวสีนั้นสะอาดเนียบและไม่ส่งเสียงเอะอะ ส่วนพวกนิโกรสกปรก

และเสียงดังโง่งม ตัวเขาอยู่ในกลุ่มแรก เขาสวมเสื้อขาวกับกางเกงขาวสีน้ำเงิน ผมตัดเกรียนติดหนังศีรษะ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อเลี้ยงมิให้เงื้อมมือสัตว์ [10]

ส่วนใหญ่นวนิยายที่เขียนขึ้นเพื่อสะท้อนความไม่เท่าเทียมกันของคนผิวขาวและคนผิวดำนั้นมักเน้นถึงการถูกกระทำจากสังคมภายนอกเป็นหลัก ไม่ค่อยปรากฏลักษณะการบรรยายถึงภาวะ “สำนึกข้างใน” ของคนผิวดำอย่างแท้จริง นวนิยายเรื่องนี้จึงพยายามเปิดเผยอารมณ์เศร้าและจิตสำนึกข้างในที่ปั่นป่วน สิ้นหวังไร้ทางออก โดยเฉพาะบางฉากที่พีโคลาจินตนาการขอให้ชิ้นส่วนของร่างกายค่อย ๆ หายไปที่ละชิ้น แต่ทุกครั้งดวงตาของเธอยังคงอยู่ การที่เธอถูกกดขี่ข่มเหงทั้งจากสังคมภายนอกและภาวะข้างในเองก็บอบช้ำไม่ต่างกัน ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าการเกิดมาเป็นคนผิวดำนั้นต้องประสบชะตากรรมเลวร้ายแบบนี้ จนกระทั่งชีวิตผู้หญิงผิวดำคนหนึ่งไม่พอใจกับอัตลักษณ์ที่ตนเองมี ดังนั้น ดวงตาสีฟ้าที่พีโคลา บริดเลิฟเรียกร้องหาตลอดชีวิต อาจหมายถึง การได้รับการยอมรับจากสังคมคนผิวขาวอย่างเท่าเทียมกันในฐานะมนุษย์อย่างแท้จริงทั้งในกฎหมายและสำนึกข้างใน ไม่ใช่การตัดสินคุณค่าพวกเขาเป็นเพียงแค่ตัวประหลาดหรือสัตว์เดรัจฉาน

คนผิวขาว: ความบริสุทธิ์ ความมีอารยะ ?

นพพร อุทัยศรี [16] กล่าวว่า เนื่องจากสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ช่วงยุคหลังเลิกทาสจนกระทั่งช่วงล่าอาณานิคม แนวคิด เรื่อง ความเป็นเลิศของคนผิวขาว (White Supremacy) นับว่าเป็นแนวคิดที่แพร่หลายเป็นอย่างมากในหมู่คนผิวขาวว่าด้วยเรื่องของคำบัญชาของพระเจ้าที่เป็นเจ้าที่ทรงประทานภารกิจให้แก่คนผิวขาวในการสร้างโลกให้มีอารยธรรม เพราะคนผิวขาวถือเป็นสิริบริสุทธิ์ เป็นบุตรของพระเจ้าจึงต้องรับภาระในการเปลี่ยนแปลงสังคมจากคนนอกритให้มีความอารยะเช่นเดียวกับคนผิวขาว และภายหลังจากนั้นเมื่อวิทยาศาสตร์เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อสังคมมากยิ่งขึ้น ความเชื่อเรื่องสิริบริสุทธิ์ทำให้มีความเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น ด้วยงานวิจัยเกี่ยวกับการวัดระดับค่า IQ (Intelligence Quotient) และระดับค่า EQ (Emotional Quotient) ซึ่งกลุ่มคนผิวขาวเป็นกลุ่มที่มีระดับสติปัญญาทางสมองและอารมณ์สูงกว่าคนผิวสี หรือเชื้อชาติอื่น ๆ จึงเป็นเหตุผลที่เหมาะสมในการนำไปสู่การเข้าครอบครอง ปกครองกลุ่มชนชาติอื่น ๆ ด้วยโดยคนผิวขาว เพราะ White Supremacy ในส่วนนี้เชื่อว่าคนเหล่านั้นควรค่าแก่การถูกปกครองมากกว่าการปกครองตนเอง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวส่งผลกระทบยาวต่อรากฐานทางความคิดของสังคมอเมริกัน จึงทำให้สังคมอเมริกันมีการแบ่งแยกทางเชื้อชาติอยู่ตลอดเวลา และถูกนับว่าเป็นพลเมืองชั้นสองของประเทศตั้งแต่ก่อตั้งประเทศจนสิ้นสุดทศวรรษที่ 1960

นวนิยายเรื่องนี้การให้ความหมายแก่ตัวละครคนผิวดำนั้นค่อนข้างมีลักษณะที่เป็นผู้กระทำต่อคนผิวดำเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวถึงตัวละครที่เป็นเจ้านายของครอบครัวบริดเลิฟที่มักเอาแต่ใจ โวยวายเมื่อไม่ได้ตั้งใจและข่มขู่ทุกครั้งที่มีโอกาส หรือตัวละครพรานสองคนที่บังคับให้ซอลลีไวย้หนุ่มข่มขืนหญิงสาวต่อหน้าสาธารณะ เพราะพวกเขาต้องการเพียงแค่ความสนุกสนาน คึกคักนอง หลังจากทีซอลลีกำลังร่วมรักตามการบังคับของคนผิวดำนั้น ตามมาด้วยการด่าทอด้วยคำหยาบคายพร้อมเสียงหัวเราะดังลั่น การกล่าวถึงพฤติกรรมของคนผิวขาวในเรื่องเป็นการบรรยายเน้นให้เห็นถึงความป่าเถื่อน ความเลวทรามมากกว่าในฐานะผู้ช่วยเหลือ ส่วนใหญ่บทบาทของคนผิวขาวมักปรากฏเฉพาะในฉากที่จำเป็น เมื่อผู้เขียนต้องการนำเสนอประเด็นสำคัญ เช่น การเหยียดสีผิวหรือการกดขี่ข่มเหงในรูปแบบต่าง ๆ เท่านั้น

การให้ความหมายแก่ตัวละครคนผิวดำนั้นถูกลดบทบาทความสำคัญเป็นอย่างมาก จากที่เคยเป็นผู้ฐานะสูงส่ง ผู้ปลดปล่อย ผู้นำความเปลี่ยนแปลงหรือเป็นผู้มีส่วนสำคัญในเรื่องเหล่านั้น ๆ แต่นวนิยายเรื่องนี้

ทำให้ตัวละครเหล่านี้เป็นแค่ ‘ตัวประกอบ’ ของเรื่องไม่ได้เป็นจุดศูนย์กลางอีกต่อไป เพื่อสร้างให้เป็นโลกของคนผิวดำ ดังนั้น การลดบทบาทของตัวละครคนผิวดำถือเป็นกระบวนการลดทอนความหมายดั้งเดิมที่ถือตนเป็นผู้บริสุทธิ์หรือมีอารยะ ถือเป็นการสร้างเรื่องเล่าเกี่ยวกับคนผิวดำในฐานะใหม่ คือ ‘ผู้ร้าย’ ต่างหาก นวนิยายเรื่องนี้จึงสามารถค่อย ๆ บ่อนเซาะวาทกรรมคนผิวดำที่ครอบงำสังคมอย่างยาวนานได้ทรงพลังและมีศักยภาพ

คนผิวดำกับการสื่อสารกับสังคมโลก

นวนิยาย เรื่อง ดวงตาสีฟ้าสุดท้าย เป็นการสื่อสารเกี่ยวกับภาวะการเป็นชายขอบของ “คนใน” ที่พยายามบอกเล่าเรื่องราวความซับซ้อนของการถูกทำให้คนผิวดำกลายเป็นอื่น ในขณะเดียวกันคนผิวดำในเรื่องนี้ส่วนใหญ่อยอมรับได้กับการถูกครอบงำทางความคิด อุดมการณ์หรือความเชื่อบางอย่างโดยเฉพาะการสร้างมาตรฐานความงามตามการกำหนดของคนผิวดำผ่านกระบวนการโฆษณาในรูปแบบต่าง ๆ จนกระทั่งคนผิวดำไม่เคสือบแคลงสงสัยกับวาทกรรมการแบ่งชนชั้นผ่านสีผิว แบ่งเป็นชั่วตรงข้ามที่ชัดเจน คือ คนผิวดำมีสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่าคนผิวดำ พยายามตอกย้ำถึงวิธีคิดเหล่านี้เพื่อต้องการสร้างให้เป็นเรื่องธรรมชาติที่สุด แต่ในเรื่องสะท้อนถึงการตั้งคำถามถึงคนผิวดำที่ถูกให้ความหมายในเชิงลบ กลายเป็นภาพแทนของความอัปลักขณ์นั้นเกิดจากสาเหตุใด พยายามค้นหากระบวนการกลายเป็นชายขอบที่ลึกซึ้งกว่า ด้วยการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเชื่อที่แตกต่างกันระหว่างพีโคลากับคลอเดีย ถือเป็นภาพแทนของคนผิวดำที่ต้องการการยอมรับจากสังคมรอบข้าง ด้วยการพยายามสร้างตัวตนให้มีลักษณะเป็นคนผิวดำผ่านสัญญาณในเรื่อง คือ การต้องการมีตาสีฟ้า เพราะทำให้ตนเองมีเกียรติ ไม่ถูกชมเชยรังแก น้ำเสียงของพีโคลาเป็นการยอมรับความพ่ายแพ้ที่ตนเองถือกำเนิดมาด้วยสายเลือดและรากเหง้าความแอฟริกา แต่สำหรับคลอเดีย เป็นภาพแทนของผิวดำที่ต้องการปฏิเสธวาทกรรมคนขาวที่กดขี่คนผิวดำตลอดมา และภาคภูมิใจในตัวตนของความเป็นอเมริกัน-ความเป็นแอฟริกัน การที่เธอปฏิเสธความเชื่อเหล่านั้นทำให้มองเห็นถึงคุณค่าของคนผิวดำที่มักถูกลบเลือนในสังคม ดังนั้น สังคมของคนผิวดำจึงไม่ได้เป็นสังคมที่ยอมรับความเชื่อและชุดความคิดเรื่องความสูงส่งของคนผิวดำทั้งหมด แต่ยังมีผู้คนกลุ่มหนึ่งพยายามแสวงหาตัวตนด้วยกระบวนการรวมกลุ่ม และการปรับตัวเพื่อต่อรองอำนาจของคนผิวดำให้เพิ่มมากขึ้น

คุณมองหน้าของเขาแล้วนึกสงสัยว่าทำไมจึงอัปลักขณ์ ถึงเพียงนั้น และเมื่อมองอย่างใกล้ชิดก็ยังหาที่มาความอัปลักขณ์ไม่เจอ จากนั้นจึงนึกขึ้นได้ว่ามาจากความเชื่อ ความเชื่อของพวกเขาเอง ดูราวกับว่ามีปรมาจารย์ลึกลับผู้รอบรู้นำเสื้อคลุมแห่งความอัปลักขณ์มาให้แต่ละคนสวมใส่และพวกเขารับไว้โดยไร้คำถาม ปรมาจารย์ผู้นั้นเอ่ยว่า “พวกเจ้าเป็นคนอัปลักขณ์” พวกเขาเหลียวมองและไม่เห็นสิ่งใดคัดค้านประโยคนั้น อันที่จริงพวกเขาได้เห็นสิ่งสนับสนุนคำพูดเหล่านั้นโน้มเข้าหาตนจากป้ายโฆษณาทุกป้าย ภาพยนตร์ทุกเรื่อง สายตาที่เหลือบแลมาทุกคู่ [10]

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาคนผิวดำกับการถูกทำให้เป็นชายขอบ การแสวงหาตัวตน การสร้างความหมายในนวนิยาย เรื่อง ดวงตาสีฟ้าสุดท้ายของโทนี มอร์ริสัน สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการปลุกฝังความเชื่อ ความคิดการแบ่งแยกชนชั้น ด้วยลักษณะทางกายภาพโดยเฉพาะสีผิว ไม่เพียงแต่การยกระดับคุณค่าให้คนผิวดำเป็นสิ่งที่

มีความงดงามและสูงส่งเท่านั้น ขณะเดียวกันการผลิตซ้ำชุดความคิดนี้ก็กลับมีผลกระทบอย่างรุนแรงกับคนผิวดำเองด้วย เนื่องจากการตัดสินคุณค่าของคนผิวดำว่า เป็นสิ่งอัปมงคลจนกระทั่งการล้อเลียนคนผิวดำให้กลายเป็นตัวตลกในที่สาธารณะถือเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำเพิ่มขึ้น การแสวงหาตัวตนของคนผิวดำทั้งด้านพื้นที่ทางสังคมที่เป็นช่องว่างระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นเรื่องของการเหยียดสีผิว และพื้นที่ทางจิตวิญญาณ เพื่อเชื่อมโยงรากเหง้าของชาวแอฟริกันเป็นการแสดงตัวตนของคนผิวดำอย่างกล้าหาญและต้องการที่จะปฏิเสธชุดความคิดที่ว่าด้วยเรื่อง ความเป็นเลิศของคนผิวขาว ด้วยการพยายามรวมตัวกันในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่มีจุดศูนย์กลางเชื่อมโยงความศรัทธา สร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็ง เพื่อยืนยันการมีตัวตนของพวกเขาที่มีความภาคภูมิใจในรากเหง้าความเป็นแอฟริกัน ในการสร้างความหมายของตัวละคร ผู้แต่งมุ่งไปที่การสร้างตัวละคร พีโคลา บริดลีย์ขึ้นมาเพื่อเป็นภาพแทนของคนผิวดำที่สยบยอมต่ออำนาจาภกรรมคนผิวขาวและการให้ความหมายแก่ตัวละครคนผิวขาวที่ดูบริสุทธิ์ มีอารยะสามารถกระทำต่อคนผิวดำอย่างชอบธรรม เรื่องนี้มองในแง่การสื่อสารกับสังคมโลก แสดงให้เห็นว่า สังคมของคนผิวดำไม่ได้ยอมรับความเชื่อและชุดความคิดเหล่านั้นทั้งหมด แต่มีบางคนพยายามแสวงหาตัวตนที่หล่นหายไปผ่านการรวมกลุ่ม และการปรับตัวเพื่อต่อรองอำนาจของคนผิวดำให้เพิ่มมากขึ้น

นวนิยายเรื่องดวงตาสีฟ้าสุดฟ้าจึงเป็นการบรรยายถึงภาวะ “สำนึกข้างใน” ของคนผิวดำ ผู้แต่งพยายามเปิดเผยอารมณ์เศร้าและจิตสำนึกข้างในที่ปั่นป่วน ลึกลับ หวัง ไร้ทางออกของคนผิวดำ ให้ผู้อ่านเห็นว่าการเกิดมาเป็นคนผิวดำนั้นต้องประสบชะตากรรมอย่างไร จนตัวละครต้องลุกขึ้นมาต่อสู้กับอัตลักษณ์ที่ตนเองมีเนื่องจากถูกาภกรรมสีผิวครอบงำแบ่งแยกชนชั้นด้วยลักษณะทางกายภาพไม่ใช่เรื่องที่เป็นธรรมชาติ นวนิยายเรื่องนี้จึงเป็นการสะท้อนมุมมองของ “คนใน” ได้เป็นอย่างดีว่า อย่าตัดสินคุณค่าของคนผิวดำเพียงผิวเผินจากภายนอก เพราะสิ่งเหล่านี้มีกระบวนการที่ซับซ้อนกว่าที่เป็นอยู่

References

- [1] Thanakorn, P. (2014). An analysis of marginal characters in a Thai verse “Khun Chang Khun Phan”: Power, space, and politics in Thai literature. *Buriram Rajabhat University Journal*, 6(2), 1-24.
- [2] Inthanam, T. (2020). *Bluest eyes*. Library House.
- [3] Poolpoem, W. (1997). A study of images of black women in Toni Morrisons Novels. Naresuan University.
- [4] Laengratsamee, P. (2000). Alienation of black Americans in Toni Morrison’s Novels. Chulalongkorn University.
- [5] Yenbutr, M. (2005). Black female slaves in American Novels. Chulalongkorn University.
- [6] Tantanapornchai, Y. (2008). Analysis the status of black women through real life and literature. *Thailand Education Journal*. 4(29), 29-35.
- [7] Inthanam, T. (2012). Space and the construction of African American identity in Toni Morrison’s *Song of Solomon*. *Journal of Liberal Arts*, Thammasat University. 12 (1). 57-89.

- [8] Phattarakulwit, C. (2016). Magical realism in literary works of Gabriel Garcia Marquez, Toni Morrison, and Thai literature. Read.
- [9] Samutkhup, S. & Kit-asa, P. (1999). Anthropology and globalization: Thai experience. Hongthaisuksanithat.
- [10] Morrison, T. (2020). Bluest eyes. Library House.
- [11] U-thit Haemamool. (2020). Beloved. Library House.
- [12] Sawangnate, S. (2014). Negative stereotypes of the black and social commentary in Kara Walker's Silhouettes. Veridian E-Journal. 7(3), 1406-1419.
- [13] Wankeaw, S. (2007). Marginal people: From thought to reality. Chulalongkorn University.
- [14] Phothiwan, P. (2011). Identity, sub-cultural and social space of transgender. Damrong Journal, 10(1), 98-125.
- [15] Kaewtankham, C. (2018). Reflection of otherness of marginal people in collection of short stories "Bang Phrai Heang Sap Cham Pa and Other Stories". Wiwitwansan Journal, 2(1), 111-128.
- [16] Uthaisri, N. (2016). Human rights and the United Nations: Skin color discrimination in U.S.A in 1960s. Kasem Bundit Journal, 17(2), 87-95.